

ЗМІСТ

Список скорочень	5	Збір лікарський.....	43
Вступ	6	Мікстури.....	44
Лікарська рецептура	8	Слизи.....	48
Тема 1. Тверді дозовані лікарські форми	17	Розчини для прийому внутрішньо ..	49
Порошки для прийому		Краплі для прийому	
внутрішньо	17	внутрішньо	51
Капсули	21	Настойки	52
Таблетки.....	22	Екстракт рідкий	55
Драже	25	Суспензії для прийому	
Інші тверді дозовані лікарські		внутрішньо	56
форми	26	Емульсії для прийому внутрішньо ..	58
Гранули.....	26	Аерозолі для інгаляцій	59
Розчинні таблетки	26	Тема 4. Рідкі недозовані лікарські форми	61
Тубатина.....	27	Розчини для зовнішнього	
Каплета.....	27	застосування	61
Карамелі	27	Суспензії для зовнішнього	
Пастилки	28	застосування	63
Глосети	28	Емульсії для зовнішнього	
Пілюлі.....	28	застосування	64
Спансули.....	28	Аерозолі для зовнішнього	
Кахети	29	застосування	65
Тема 2. Тверді недозовані лікарські форми	29	Інші рідкі недозовані лікарські	
Тверді недозовані лікарські		форми	65
форми	30	Краплі очні	66
Присипки.....	31	Примочки очні.....	66
Інші тверді недозовані лікарські		Краплі вушні	67
форми	33	Краплі в ніс	67
Порошки зубні.....	33	Аплікації	68
Гірчичники	34	Промивання для рота.....	68
Олівці.....	34	Полоскання для горла.....	69
Припарки.....	35	Обмивання.....	69
Самостійна робота	35	Зрошення.....	70
Аудиторна робота	38	Лосьйони	70
Тема 3. Рідкі дозовані лікарські форми	39	Гліцерини	71
Настой та відвари.....	40	Колодії.....	71
		Спирти.....	71
		Фарби	72
		Самостійна робота	72
		Аудиторна робота	76

Тема 5. М'які дозовані		
лікарські форми	78	
Супозиції.....	78	
Тема 6. М'які недозовані		
лікарські форми	83	
Мазі.....	83	
Пасти.....	86	
Лініменти.....	88	
Креми.....	89	
		Пластирі недозовані.....90
		Самостійна робота 91
		Аудиторна робота 93
		Тестові завдання для самостійної
		роботи студентів 95
		Список літератури 108

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АКТ – артеріальний кров'яний тиск
амп. – ампула (-и)
АПФ – ангіотензинперетворювальний фермент
БКК – блокатори кальцієвих каналів
БОР – бойові отруйні речовини
В/В – внутрішньовенно
В/М – внутрішньом'язово
д/ін. – для ін'єкцій
д/інг. – для інгаляцій
д/інф. – для інфузій
ІАПФ – інгібітори АПФ
ІХС – ішемічна хвороба серця
капс. – капсула (-и)
комбін. – комбіновані
ЛЗ – лікарські (-ий) засоби (-іб)
МАО – моноамінооксидаза
МО – міжнародні одиниці
НІЗЗ – нестероїдні протизапальні засоби
п/ш – підшкірно
порош. – порошок
ПР/ПД – побічна реакція / побічна дія
РД – разова доза препарату
р-н – розчин
ДД – добова доза препарату
син. – синоніми
СІЗЗС – селективні інгібітори зворотнього захоплення серотоніну
суп. – супозиторії
табл. – таблетка (-и)
ТС – терапевтичні системи
ТТС – трансдермальні терапевтичні системи

ВСТУП

Останніми роками в галузі фармації відбулися суттєві зміни, що передбачають виробництво лікарських засобів з урахуванням міжнародних норм належної аптечної практики. У зв'язку з цим особливої уваги потребує забезпечення фармацевтичних закладів вищої освіти навчальною літературою, що відображає сучасний рівень розвитку наукової та практичної фармації.

Пропонований методичний посібник містить матеріали, що складаються з двох частин. У першій частині висвітлюються теоретичні питання, які є загальними для аптечного та промислового виробництва ліків. Подаються основні фармацевтичні терміни, класифікація та номенклатура лікарських форм. Докладно визначається поняття про рецепт. Згідно з наказом МОЗ України від 19.07.2005 № 360 «Про затвердження Правил виписування рецептів на лікарські засоби і виробу медичного призначення, Порядку відпуску лікарських засобів і виробів медичного призначення з аптек та їхніх структурних підрозділів, Інструкції про порядок зберігання, обліку та знищення рецептурних бланків» та наказом МОЗ України від 03.05.2022 № 727 «Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства охорони здоров'я України щодо забезпечення функціонування сфери охорони здоров'я у період воєнного стану» аналізуються особливості та правила виписування електронних рецептів. Подано схему виписування рецептів за державною програмою реімбурсації лікарських засобів «Доступні ліки».

У другій частині містяться матеріали для самостійної та аудиторної роботи.

До кожного заняття студент має виконати домашню роботу, а також:

- опрацювати матеріал відповідно до наведених контрольних запитань;
- виписати рецепти на препарати із зазначенням особливостей їх використання;

– виконати завдання для самоконтролю (тестові завдання відповіді наведені в кінці).

Підсумки домашньої та самостійної роботи мають бути висвітлені у зошитах для практичних занять.

Список основної та додаткової літератури під час вивчення фармакології подається наприкінці навчального посібника.

ЛІКАРСЬКА РЕЦЕПТУРА

Мета: на підставі Державної фармакопеї України та інших нормативних документів вміти оформлювати основні поняття та терміни технології лікарських форм; вивчити структуру та правила виписування рецепта.

Лікарська рецептура – це розділ лікознавства, що вивчає правила прописування ліків у різних лікарських формах.

Рецепт є не лише лікарським, а й юридичним документом. Лікар несе повну відповідальність за його виписування.

Рецепт виписують за спеціальною формою латинською мовою, припис хворому пишеться доступною мовою. Писати рецепт необхідно чітким та розбірливим почерком, чорнилом або кульковою ручкою. Виправлення в рецепті не допускаються.

Рецепт складається з шести частин, обов'язкових для будь-якого рецепта:

1. Inscriptio (підпис).
2. Praepositio (пропозиція).
3. Designatio materiarum (перелік матеріалів).
4. Subscriptio (припис).
5. Signatura (позначення).
6. Nomen medicī (прізвище лікаря та його особистий підпис).

Inscriptio (підпис) – повідомляє офіційні дані, що містять повне найменування лікувального закладу, його адресу, телефон, прізвище, ініціали хворого, його вік, а також прізвище, ініціали лікаря та дату виписування рецепта.

Praepositio (пропозиція) – складається з одного слова “recipe” («візьми», «бери»). Це звернення лікаря до фармацевта з пропозицією взяти лікарську речовину.

Designatio materiarum (перелік матеріалів) – лікар зазначає, які лікарські речовини має використовувати фармацевт для приготування лікарської форми з визначенням їх кількості.

Subscriptio (припис) – лікар вказує фармацевту, на яку лікарську форму потрібно перетворити взяті інгредієнти, а в разі дозованих форм – в якій кількості видати готові ліки.

CONTENT

List of abbreviations	5	Solutions for internal use	46
Introduction	6	Drops for internal use	47
Medical prescription	8	Tinctures.....	49
Topic 1. Solid dosed medicinal forms	17	Liquid extract	51
Powders for internal use.....	17	Suspensions for internal use	52
Capsules	20	Emulsions for internal use	53
Tablets.....	21	Aerosols for inhalation.....	54
Dragee.....	24	Topic 4. Liquid undosed medicinal forms	56
Other solid dosage medicinal forms	24	Solutions for external use.....	56
Granules	24	Suspensions for external use.....	59
Soluble tablets.....	25	Emulsions for external use.....	59
Tubatin.....	26	Aerosols for external use	60
Caplet.....	26	Other liquid undosed medicinal forms	61
Caramel	26	Eye drops	61
Lozenge	26	Eye lotions	61
Glossetts	27	Ear drops	62
Pills	27	Nose drops.....	62
Spansule	27	Applications	62
Oblate.....	27	Mouthwash.....	63
Topic 2. Solid undosed medicinal forms	28	Gargle for the throat	63
Solid undosed medicinal forms	29	Irrigation	64
Dusting powder – aspersiones	29	Spraying	64
Other solid undosed medicinal forms	31	Lotion.....	65
Tooth powder – pulveres dentalis	31	Glycerines	65
Mustard – chartae sinapisatae	32	Collodions.....	65
Stylus.....	32	Alcohols.....	66
Cataplasm	33	Pigments.....	66
Self-dependent work.....	33	Self-dependent work.....	67
Class work	36	Class work	70
Topic 3. Liquid dosed medicinal forms	36	Topic 5. Semisolid dosage medicine forms	72
Infusions and decoctions	37	Suppositories.....	72
Medicinal species.....	41	Topic 6. Semisolid undosed medicinal forms	77
Mixtures	42	Ointments	77
Mucilage.....	45	Paste.....	80
		Liniments.....	81

Creams	82	Test tasks for student's work	87
Undosed plasters	82	List of references	106
Self-dependent work.....	83		
Class work	85		

LIST OF ABBREVIATIONS

EHCS – electronic health care system
TD – total dose
ND – the number of doses
SD – single dose
DD – daily dose
amp. – ampoule(s)
I/M – intramuscularly
Pro inject. – for injections
Pro ing. – for inhalation
Pro inf. – for infusions
Caps. – capsule(s)
Comb. – combined
IU – international units
Pro subcutaneous – subcutaneously
Pulv. – powder
Sol. – solution
supp. – suppositories
tab. – pill(s), tablets
TS – Therapeutic systems
TTS – transdermal therapeutic systems
Syn. – synonym

INTRODUCTION

In recent years, significant changes have taken place in the branch of pharmacy, involving the production of medicinal products and taking into account international standards of proper pharmacy practice. For that matter, special attention needs to be to providing pharmaceutical higher education institutions with educational literature that represents the modern level of development of scientific and practical pharmacy.

A methodical textbook on a certain topic and consists of two parts. The first part focuses on theoretical questions that are unique to pharmaceutical and industrial drug production. Introduce the main pharmaceutical terms, and carry out the classification and nomenclature of dosage forms. Understanding the concept of a recipe in detail. According to the addendum to Order N. 360 of the Ministry of Health in Ukraine dated 19.07.2005 “On approval of the Rules for issuing prescriptions for medicinal products and medical products, the Procedure for dispensing medicinal products and medical products from pharmacies and their structural divisions, Instructions on the procedure for storage, accounting and destruction of prescription forms” and Order N. 727 dated 03.05., “On Approval of changes the normative legal act of the Ministry of Health in Ukraine for Ensuring the Functioning of the Health Care Department in the Period of war footing” deals with the features and rules of issuing electronic prescriptions.

The structure for prescriptions under the state reimbursement program for medicines, “Affordable Medicines” is presented.

The second part of the manual is devoted to extracurricular independent work and class work in practical lessons or seminars.

Before each lesson, the student must complete extracurricular (homework) work, as well as:

- to work up the material from the given control questions;
- to write out prescriptions for drugs with an indication of their features of use;

– to complete tasks for self-control (test tasks, answers are given at the end).

The results of homework and self-dependent work should be written in notebooks for practical classes.

A list of basic and additional literature for studying pharmacology is provided at the end of the textbook.

MEDICAL PRESCRIPTION

Medical prescription is a branch of medicine that studies the rules for prescribing drugs in various medicinal forms.

Aims: on the basis of the State Pharmacopoeia of Ukraine and other normative documents, one must formulate the basic concepts and terms of the technology of medicinal forms and learn the structure and rules of prescribing.

A recipe is not only a medical but also a legal document. The doctor has full responsibility for the prescription.

The prescription is written according to a special form in Latin; the patient's prescription is written in an available language. The recipe must be written in clear and legible handwriting with ink or a ballpoint pen. Corrections in the recipe are not allowed.

The recipe consists of six main parts:

1. Inscriptio (signature).
2. Praepositio (proposal).
3. Designatio materiaram (list of materials).
4. Subscriptio.
5. Signatura (designation).
6. Nomen medici (doctor's surname and personal signature).

Inscriptio (signature) reports official data containing the full name of the medical institution, its address, telephone number, surname, and name of the patient, his age and surname, the name of the doctor, and the date of the prescription.

Praepositio (proposal) consists of one word, "recipe" (take). This is an application from a doctor to the pharmacist with a proposal to take a medicinal substance.

Designatio materiaram (list of materials/substances). The doctor indicates which medicinal substances and in what quantities the pharmacist should use to prepare the dosage form.

Subscriptio. The doctor indicates to the pharmacist what medicinal form the ingredients need to be converted into, and, in the case of dosage forms, in what quantity to dispense the finished medicine.

Signatura is denoted by the abbreviation "S" (Signature) and contains a doctor's prescription to the patient or medical personnel